

Németh Lászlónak Széchenyi hatalmas ívelésű életét áttekintő vázlata a lángelme kérdését vizsgálja Széchenyi példáján. A rendelkezésre álló vallomások és források alapján eredeti felfogással elemzi Széchenyi életének minden időszakát. Különösen a döblingi éveket, az önmagát emésztő tépelődéseket, idegrendszerének tragikus hullámlásait és összeomlásait. A magyar szellemi élet örökeinek mindig kedves kötelessége volt, hogy a nagy emberek iránt érzett hódolatot időről-időre megvizsgálják és igazolják. Németh László önmagát is megfeszítette, mikor erre a nemzeti feladatra vállalkozott. Munkájának hatása mutatja, hogy az utókor mennyire vágyik arra, hogy ismét átélje Széchenyi hatalmas alkotó egyéniségét. A Széchenyi-rejtély megoldása azonban továbbra is izgató kérdése lesz a lélekbúvároknak, mert a Ranke-féle „behatólítás” idegen emberek lelkivilágába sohasem sikerülhet maradék nélkül. Részletes biológiai elemzése során egy helyen így idézi Széchenyit: Kormány és ellenzék minden korszakban mást jelent s mindig a többet használtot kell támogatni.

Széchenyi műveiből, a Naplók önvalomásaiból időrendi sorrendbe szedve, szerencsés módszerrel gazdag anyagot válogatott ki és gyűjtött egybe Csery-Cläuser Mihály *Széchenyi napjai* címen. Éber Ernő *A czenki földesúr-ról írt figyelemreméltó sorokat*. A hírlapokban és folyóiratokban megjelent értékes tanulmányokon kívül Csapodi Csaba, Földes Ferenc, és Karácsony Sándor méltatásait, a *Magyar Szabadság* Széchenyi 1848-ik naplójának közlését, az 1942-ik évi *Széchenyi Naptárt* s természetesen a *Magyar Lélek* Széchenyi-számát is számbavéve, válik teljessé a Széchenyi-évi irodalmának felsorolása.

Ezek a Széchenyi-művek, ha sokszínűek is, abban a meggyőződésben mindnyájan egyeznek, hogy Széchenyi fátylavilágának itt sohasem szabad kialudnia, s abban az őszinte hódolatban is mindnyájan találkoznak, hogy az egész nemzetre nézve nagy áldás és reménység, hogy a mai sorsdöntő időben Széchenyi tanításainak és példájának „fénye világol sorsunk ösvényén”.

A jubileumi év újból feltárta, hogy Széchenyi Isten ajándéka volt nemzetünk tessedő és válságos korszakában, s ezt a küldetést „éltető eszmévé finomulva” folytatja a végtelen időben...

Sárkány József

May Károly születésének századik évfordulója

Február 25-e nevezetes dátum volt a németországi Hohenstein-Ernstthal városkában. Fényes külsőségek között ezen a napon leplezték le May Károlynak, a múlt évszázad legnépszerűbb ifjúsági írójának ércszobrát, ugyanakkor pedig sorozatos ünnepségekkel, méltó keretek között hódoltak a kiváló író emlékeztetének. Ezen a napon volt ugyanis századik évfordulója annak, hogy May Károly a kis német városban megszületett és a hálás szülőváros méltó módon akart megemlékezni a nevezetes dátumról és az íróról, aki a várost irodalmi működése révén világhírre emelte.

A múlt évszázad egész irodalmát a romantika hatotta át. Szépíróink a balzaci és hugovictori romantika iskoláját követték és ez az irányzat helyet és érvényesülést követelt az ifjúsági irodalomban is. Ez nem is lehet másképpen, hiszen az ifjúság is a kor gyermeke, őt is elsősorban azok az áramlatok és szellemi irányzatok érdeklik, amelyek a levegőben vannak és amelyek általánossá váltak.

Fokozódott tehát az ifjúsági irodalomban is a regényesség s az ifjú emberek valósággal falták azokat a történeteket, amelyeknek vezető motívuma a gavalér hősiesség, a közért vállalt önzetlen önfeláldozás, az egyén mártíri hősiessége volt. Érzelmes történetek voltak ezek, a legtöbbször könnyre fakasztották az olvasót, de ezt az a kor, amelyben egyenes vágányokon siklott az egyszerű, békés élet és nem szolgált embertelen borzalmakkal, mint a mi életünk, egyenesen megkívánta és elvárta. Borzalmakat, harcokat, hősi tetteket csak papíron lehetett kapni s ezért az irodalom ilyen irányban igyekezett kielégíteni a közszükségletet.

Boldog diákkorunk Verne Gyulája, a kitűnő francia ifjúsági író, kezdte ennek a műfajnak művelését és a jól bevált példát, mivel a hatalmas anyagi siker egyenes velejárója volt ennek a működésnek, csakhamar az ifjúsági írók egész légioja követte.

May Károly nehéz, küzdelmes ifjúságot átél fiatal német író ugyanazon az ösvényeken kezdett járni, mint nagynevű kortársa, a nagy francia ifjúsági író. Míg azonban Verne Gyula a kalandokat mindig a földrajzi és egyéb tudományok népszerű tanítására is felhasználta.

nálta s valóságos hajózási és gépészinér-nöki értekezéseket szőtt bele egy-egy utazási regényébe, a botanikai leírások mellé, May Károly nem részletezett ennyire, illetve nem bocsátkozott bele az ilyen „száraz” fejtegetésekbe. Ő inkább több mozgalmasságot vitt bele regényeibe és utazásaiba, kalandok és rémségek sorozatait idegen égtájak, idegbizsergetően exotikus vidékek világából, még nem ismert országokból, vad népek köréből.

Amikor fénykorát élte az indiántörténetek felejthetetlen világa, May Károly fürge tolla ontotta a rézbőrűek hőskorának legendaszerű történeteit. Színes leírásai nyomán meglevenedtek a prerik és az őserdők és a hideg éjtszakákon hősi eposzok születtek a sápadt-arcúak és az indiánok közötti harcokról. Old Shatterhand és Winnetou valamennyiünk jó ismerősei a békés gyermekkorból, férfias keménységük — amely mögött gyermeki puha szív rejtőzött — valamennyiünk ideálja volt abban a korban, amelyben a történetek hatással vannak a jellem kialakulására. Azt hiszem, valamennyien, akik ma komoly férfiak vagyunk, évtizedekkel ezelőtt — a napsugaras, gondtalan ifjúság idején — együtt izgultunk az indiánhősök és sápadtarcú ellenfeleik kilátástalan, ám a lovagias gondolkodású író akarataból és nevelési elvei alapján mindig becsületes küzdelmén és nagyon elégedettek voltunk, amikor a jóság megkapta a jutalmát, az áruló és a gonosz pedig a megérdemelt büntetést. Mindegyikünk játszott akkoriban a May indiánregényei alapján indiánosdit a kert végében, a réten vagy a kiserdőben, építettünk wigwamot, elástuk, majd újra előkapartuk a tomahawkot, szivogattuk a békepipát (egy-egy vadgesztenye feléből) és kedves jó szüleinket elgyönyörködtettük a süvöltő sziu kiáltásokkal...

Nagy írónak, tökéletes lélekismerőnek kellett lennie annak, aki az egész világ ifjúságával ezt meg tudta tenni. May Károly pedig tudta s az ifjúság lelkébe elültette izgalmas történeteit révén a férfias, becsületes kalandok szeretetét s ezeken keresztül a jóság szent érzését.

May Károly leíró művészetén egy egész hatalmas nemzedék nőtt fel, mint egészségesen táplálék emlékün a jó-étvágyú gyermekserég. Szorosan fogtuk jóságos kezét és vele barangoltuk be a titokzatos albániai hegyvilág rejtelmeit, a Szahara vad pusztáit, az amerikai vadnyugat féktelen birodalmát, a dél-amerikai hegyóriások borzalmas kősi-

tagjait, az óceánok üvegzöld, alattomos vízbírodalmát, a rejtelmes pampák ismeretlen világát és az indiánok romantikus világát, ahol mindenki hős és talpig férfi és fölényesen megállja helyét a szörnyű harcokban.

May Károly kalandos története fel-emelték lelkünket, a bajtársi érzés s az ellenséggel való szótartás becsülete az ő írásain keresztül ivódott fel a vérünkbe. Történeteinek tanulsága és világuknak mélabús bája felejthetetlenül belevésődött emlékezetünkbe, minden diák emlékezetébe.

Az ifjúság jötevője volt May Károly, a kis német város szülötte. Érdekfeszítő történeteiben észrevétlenül, ügyes csomagolásban súlyos és örökérvényű erkölcsi törvényeket adagolt az ifjúság fogékony lelkébe. Szórakoztatás mellett nevelt és oktatott is, az ismeretterjesztés mellett magasztos érzéseket ébresztett fel olvasóiban.

Winnetounak, a rézbőrű gentlemannek és Old Shatterhand legendás küzdelmeinek történetét sohasem lehet elfelejteni. May Károly ezeken a koholt történeteken keresztül nevelte rá a serdült ifjúságot arra, hogy a férfias küzdelem, a bátor helytállás, a baráti összefogás győzheti csak le az akadályokat és győzedelmeskedhetik minden felett, még a sokszoros túlerő felett is, különösen, ha az szervezetileg gyenge és hiányzik belőle az összetartás ereje s az egymásért való önfeláldozás erénye.

Néhány évvel ezelőtt szülővárosának műkedvelőiből alakított színészgárda megvalósította a May-szabadtéri játékokat. Ezek néhány év alatt idegenforgalmi szenzációvá nőtték ki magukat. Az érdeklődő közönség évről-évre szaporodott és a nézők ezrei nagy élvezettel szemlélték a város feletti hegyek között meglevenedett indiántörténeteket. És érdekes, hogy az ifjúság mellett jóval nagyobb számban látogatták ezeket a szabadtéri előadásokat a meglelt, felnőtt emberek.

Amikor Hohenstein-Ernstthal, a kis német város, szobrot állított és melegen ünnepelte nagy fiát születése századik évfordulóján, a fényes ünnepségen lélekben ott volt minden egykori diák, akinek személyes ismerősei közé tartozik a mosolygós Winnetou és a komoly Old Shatterhand és meghatott lélekkel helyezte el gondolatban pár szál virágot fiatalkori barátjának szobra előtt.

Péchy-Horváth Rezső